

บทที่ 1

ความหมาย จุดประสงค์ และความสำคัญของการจัดกิจกรรม

ความหมาย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถือว่า มีความสำคัญที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ในชีวิตประจำวันให้แก่ผู้เรียนเป็นการเพิ่มทักษะและเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญและทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กให้มากที่สุดเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่วางไว้

ความหมาย ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ กิจกรรม หรือ กิจกรรมการเรียนการสอน ไว้ดังต่อไปนี้

* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 97) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ นั่นคือ กิจกรรมมีความสำคัญในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้

* หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2513 : 153) ให้ความหมายว่า กิจกรรม หมายถึง การกระทำหรือการทำงานนั่นเอง การกระทำทุกอย่างเรียกว่า กิจกรรมทั้งนั้น เช่น การเขียนเรียงความ การอภิปราย การค้นคว้า การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

* เอกสารแนะนำหลักสูตรประถมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 2) ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเรียน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียนทั้งโดยครูและนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

* สนิท สัตโยภาส (2532 : 64) ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพที่จัดกระทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

* สมศักดิ์ คงเที่ยง (2529 : 286) ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนวิชาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมแบบนี้อาจเกิดขึ้นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้

จากความหมายที่นักการศึกษากล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนได้นำมาประมวลเป็นข้อความที่พอจะสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการปฏิบัติร่วมกันทั้งผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม ผู้สอนควรกำหนดความชัดเจนให้แน่นอนว่า ต้องการสิ่งใดในการจัดกิจกรรม จุดประสงค์ที่สำคัญของการจัดกิจกรรมภาษาไทยตามแนวทางของ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2522 : 201-202) มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะทางภาษาไทยดีขึ้น
2. เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียนและจัดสภาพการณ์ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความถนัดและความสามารถพิเศษทางภาษาของตนเองเพื่อจะได้พัฒนาความสามารถและทักษะนั้นๆ ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝน ศึกษาหาความรู้และแสดงความสามารถพิเศษทางภาษาให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลอื่นๆ และตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและฝึกความเป็นพลเมืองดีของชาติด้วยการส่งเสริมทักษะต่างๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การทำงานร่วมกัน การตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง มีวินัย รู้จักบังคับตนเองอยู่ และร่วมกันทำงานกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
6. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีอิสระเสรี จัดทำกิจกรรมทางภาษาต่างๆ ที่ตนสนใจ เกิดความสนุกสนาน สำราญใจ และเพลิดเพลินในงานที่ทำขึ้น
7. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ง่ายแบบเป็นกันเอง มีวิธีการน้อยที่สุด แต่ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์ทางภาษาเป็นอย่างมาก
8. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ รู้จักรับผิดชอบ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้ภาษาที่เหมาะสม

9. เพื่อช่วยให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนภาษาอย่างแท้จริง

10. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้จากการเรียนวิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้ดีขึ้น

11. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์และมีคุณค่า

12. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับบุคคลต่างๆ ในชุมชน

13. เพื่อยกระดับขวัญของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่มีต่อโรงเรียนให้ดีขึ้น

14. เพื่อเป็นการส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ให้นักเรียนเกิดความรัก ซาบซึ้งในคุณค่าและคิดที่จะเชิดชูทำนุบำรุงภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติ

สำหรับผู้เขียนมีแนวคิดเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสรุปคือ การจัดกิจกรรมต่างๆ วิชาสามารถจัดได้ตามแนวทางและวิธีการที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการเรียน วิธีการจัดกิจกรรมจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรักและสามัคคีในหมู่คณะ รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมแต่ละชนิดย่อมมีคุณค่าในตัวของมันเอง ในการจัดการเรียนการสอนหากครูได้ให้ความสนใจต่อการจัดกิจกรรมแล้วย่อมจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี กิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกัน ดังนี้คือ

1. ช่วยเร้าความสนใจของนักเรียน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. ช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. ช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. ช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
7. ช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน

8. ช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. ช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวาง
10. ช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
11. ช่วยส่งเสริมทักษะ
12. ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. ช่วยให้เด็กได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
14. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
15. ส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

ความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นว่า กิจกรรมที่ดีสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนหลายด้านด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ ทั้งในด้านของความรู้ความเข้าใจ การปรับตัว ความซำนซำนาญหรือทักษะ การมีโอกำสฝึกดำนำประชำธิปไตยช่วยใหผู้เรียนเกิดควำมซาบซึ้งต่อควำมงำมในสิ่งต้ำงๆ จากควำมสำคัญของกิจกรรมดังกล่าว จึงพอสรุปได้วำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจะสมบูรณได้โดยการอำศัยการจัดกิจกรรมที่ดีด้วย

ควำมจำเป็นในการจัดกิจกรรม

หลักรัฐธรรมนูญศีกษำตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้ให้ควำมสำคัญของกิจกรรมไว้วำ กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกำรให้กำรศีกษำ โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงควำมสนใจ ควำมถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมื่อช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตนเองในกำรทำงำนร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ควำมรับผิดชอบ และควำมเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกกำรเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตามระบอบประชำธิปไตย กิจกรรมเป็นกำรสร้ำงประสบการณ์ตามควำมแตกต่างของนักเรียนเพื่อสร้ำงเจตคติและพัฒนาบุคลิภภำอันพึงประสงค์

กิจกรรมไม่ใช่เนื้อหาสาระของวิชาต่อเนื่องในระดับชั้นต้ำงๆ กิจกรรมเป็นกำรฝึกปฏิบัติจบลงในระยะสั้นๆ จะจัดกิจกรรมใดในระดับชั้นใดก็ได้ กิจกรรมจึงมิใช่กำรสอนเนื้อหาและกำรวัดควำมรู้ แต่เป็นงำนของโรงเรียนที่จะต้องปลูกฝังนิสัยอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียน และเพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งควำมสนใจ ควำมถนัดตามธรรมชาติ โรงเรียนควรสนับสนุนส่งเสริมลักษณะอันดีเด่นนั้นโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 จึงกำหนดให้นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกภาคเรียน โดยกำหนดไว้สัปดาห์ละอย่างน้อย 1 คาบเรียน และจะต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 80% ของเวลาเต็มเพื่อสร้างคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้เน้นความสำคัญของกิจกรรมไว้เหมือนกันคือ โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบทุกภาคเรียน โดยจัดตาม คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521

จากสาระสำคัญดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องจัดเวลาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ดังกล่าว อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติได้กล่าวไว้ในรายงานว่ามีนักจิตวิทยาหลายท่านให้ความเห็นว่า คุณค่าของการจัดกิจกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ควรถือปฏิบัติเนื่องจาก เยาวชนวัยรุ่น เป็นวัยซึ่งชอบการรวมกลุ่มหรือตั้งกลุ่มขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน ฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างเดียวย่อมไม่พอ แต่ควรหาวิธีการที่จะสอนให้ผู้เรียนรู้จักการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน กล่าวโดยสรุปแล้วตามความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมมีดังนี้คือ

1. ความต้องการด้านวิชาการ

การจัดกิจกรรมมีความจำเป็นเพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก จะเห็นได้ว่า เด็กต้องการการยอมรับของเพื่อนในวัยเดียวกัน ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต้องการปลดปล่อยความเหงา และเดี๋ยวเดียว ต้องการเพื่อนที่มีความสนใจเหมือนกัน ต้องการให้ตนเองเกิดความสำคัญในหมู่เพื่อน ต้องการทดแทนในสิ่งที่ตนขาด เช่น เรียนไม่เก่ง แต่มีทักษะทางกีฬาดี เด็กทุกคนต้องการความสนใจและความรัก การยกย่องชมเชย ความปลอดภัยหรือด้านอื่นๆ ก็ตาม ล้วนแต่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาหรือวิชาการทั้งสิ้น

2. ดึงเอาความสนใจ ความกระตือรือร้นของเด็กให้ปรากฏออกมา

การจัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ จะมีคุณสมบัติพอที่จะทำให้เด็กกระตือรือร้นออกมาให้เห็นได้ก็ต่อเมื่อ

2.1 กิจกรรมต้องมีอิสระในการเลือกทำ ไม่มีการบังคับให้ทำ เพราะกิจกรรมเหล่านี้ไม่ใช่การศึกษาในชั้นเรียน เด็กจะทำด้วยความสมัครใจ เด็กขี้อาย โง่ และมีความรู้สึกทางอารมณ์สูงควรได้รับการสนับสนุนให้ร่วมกิจกรรมและอาจจะทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ออกมาให้เราแปลกใจ

2.2 ในการทำกิจกรรม เด็กที่รู้สึกว่าจะไม่รับผิดชอบ ควรได้รับความช่วยเหลือให้ตระหนักว่า สิ่งนั้นเป็นของเด็ก และเด็กดำเนินการเอง เด็กจะได้รับประโยชน์เอง และสนุกสนานอีกด้วย

3. ใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและประโยชน์

กิจกรรมของนักเรียนจะทำให้เด็กรู้ถึงการใช้เวลาว่างให้มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

3.1 ไม่ตั้งตนเป็นผู้ต่อต้านสังคม หรือ ประพฤติผิดต่อสังคม เมื่อเด็กมีกิจกรรมที่ตนสนใจร่วมกับเพื่อนปฏิบัติ และมีผู้แนะนำอย่างดี เด็กก็จะหันมาทำสิ่งที่ตนสนใจ

3.2 ได้พบกับบุคคลที่มีความสนใจเหมือนๆ กัน และจากเพื่อนช่วยปลุกให้เกิดความสนใจใหม่ๆ ขึ้น เด็กจะคุยกันและสร้างสัมพันธภาพแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดจุดสนใจต่างๆ มากขึ้น

3.3 กิจกรรมนักเรียนบางประเภทอาจทำให้เด็กได้พบสิ่งที่มีค่าต่อชีวิตในภายหลัง เช่น ความรักด้านดนตรี ทำให้เล่นดนตรีเป็น การสะสมเหรียญสมัยต่างๆ รวมทั้งการสะสมแสตมป์ การทำสวนครัว เหล่านี้จะประกอบให้ชีวิตในภายหลังสมบูรณ์ หรืออาจดำเนินอาชีพตามที่ตนเองสนใจ ปฏิบัติเมื่อก่อนเป็นเด็ก

4. สร้างมิตรภาพระหว่างเด็กด้วยกันและระหว่างเด็กกับครูให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

เด็กที่สนใจในสิ่งเดียวกันมักจะหาเวลามาคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนามิตรภาพ การที่เด็กได้ร่วมรับผิดชอบช่วยเหลือในกิจกรรมที่ทำด้วยกัน จะทำให้เด็กรักกันมากขึ้น ถึงแม้จะออกจากโรงเรียนไปแล้วก็ตามกับครูก็เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ในห้องเรียนจะเกิดขึ้นยากเพราะมีความเครียด และเป็นทางการ แต่ถ้าครูเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่างกับเด็กทำให้เด็กมีโอกาสคุยสังสรรค์แบบไม่เป็นทางการ จะช่วยทำให้เกิดมิตรภาพ และความเข้าใจซึ่งกันและกันดีขึ้น

5. เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ

การที่เด็กมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในลักษณะต่างๆ และกิจกรรมเหล่านั้นจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนได้ดีกว่าในชั้นเรียน ต้องให้โอกาสเด็กแสดงไม่ใช่ครูแสดงเองเสียหมด เด็กต้องได้มีโอกาสทำกันเอง เด็กมีโอกาสเลือกและประกอบกิจกรรมเพื่อฝึกฝนตนเอง ถ้าครูมีบทบาทมากกว่าเด็ก สภาพกิจกรรมก็เหมือนในโรงเรียน กิจกรรมก็คงไม่ต่างจากการเรียนในชั้นเรียน นอกจากนี้เด็กยังต้องการความช่วยเหลือบางประการ ซึ่งครูควรให้แต่ระวังอย่าให้กระทบกระเทือนถึงความเป็นผู้นำของเด็ก

สำหรับการศึกษาเจตคติของครูอาจารย์เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนนั้น นิตยา เปลื้องนุช ให้ความเห็นว่า ครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลางมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมมีประโยชน์ต่อนักเรียน ในด้านส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ ช่วยแก้ปัญหาการปกครอง ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน สามารถแก้ปัญหาของตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ด้วย สร้างความเป็นผู้นำและผู้ตาม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการเตรียมตัวเด็กออกไปเป็นพลเมืองดีในสังคม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบอบประชาธิปไตย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รักและผูกพันกับโรงเรียน จากอดีตที่ผ่านมา ได้มีเหตุการณ์สำคัญๆ คือ เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่กิจกรรมนักเรียน นิสิต นักศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ครั้งสำคัญนำมาซึ่งความสูญเสียอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ทรัพย์สินของสังคม ตลอดจนความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลขาดนโยบายและเป้าหมายเกี่ยวกับเยาวชนที่ ชัดเจน

ในส่วนความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดระเบียบควบคุมการจัดกิจกรรมเรียกว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2520 ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนต้องจัด กิจกรรมในขอบเขตที่จำกัด และเน้นการจัดกิจกรรมเสริมวิชาการมากยิ่งขึ้น

ลักษณะการจัดกิจกรรม

จากแนวคิดในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักปราชญ์ ชาวอเมริกัน คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ที่จะให้เกิดผลดีที่สุดแก่ตัวผู้เรียนได้แก่ การเรียนรู้

โดยการกระทำ (learning by doing) มีอิทธิพลทำให้โรงเรียนตื่นตัวและใช้ความพยายามที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในโรงเรียน

ลักษณะการจัดตั้งกล่าวต่างมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ว่าใครมีความถนัดที่จะเรียก มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งพอประมวลไว้ได้ดังนี้

1. กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-Curricular Activities)
2. กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co-Curricular Activities)
3. กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semi-Curricular Activities)
4. กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities)
5. กิจกรรมโรงเรียน (School Activities)
6. กิจกรรมนักเรียน (Student Activities)
7. กิจกรรมกลุ่ม (Group Activities)
8. กิจกรรมริเริ่ม (Initially Activities)
9. กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher-Student Activities)
10. กิจกรรมชีวิตในโรงเรียน (School-Life Activities)
11. กิจกรรมพัฒนา (Developmental Activities)
12. กิจกรรมโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ (Creative School Activities)
13. กิจกรรมไม่เป็นทางการ (Informal Activities)

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญหลายประการจากแนวทางของ นาดยา ภัทรแสวงไทย (2525 : 262-264) ได้วางเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเรียนทุกอย่างต้องเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน
2. การจัดลำดับของกิจกรรมการเรียนต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ประการ คือ ความรู้พื้นฐาน การคิด เจตคติ ความรู้สึก และค่านิยม กิจกรรมต้องพัฒนาทั้งด้านวิชาการ และทักษะทางสังคม
3. กิจกรรมการเรียนต้องสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้หลายอย่าง เช่น มีความรู้ทางด้านเนื้อหา ก็ควรมีความรู้ทางด้านความคิด
4. กิจกรรมการเรียนควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง แต่ละกิจกรรมควรให้มีการสืบทอดต่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อน จะต้องเป็นการจัดลำดับจาก

รูปธรรมไปหานามธรรม จากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ ไปสู่ประสบการณ์ที่อยู่ไกล และจากกระบวนการคิด การทำงานอย่างง่าย ๆ ไปสู่การให้เหตุผลที่เป็นแบบแผน และเป็นนามธรรม

5. กิจกรรมการเรียนรู้ควรทำให้บังเกิดผลดีอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

6. กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องท้าทายความสนใจของผู้เรียนให้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณ์หนึ่งไปใช้ได้กับสถานการณ์ใหม่ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเรียนรู้ต่อเนื่องกันไปสามารถอธิบายสิ่งใหม่ คาคณะเน และพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในโรงเรียนได้

7. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ปริมาณความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการตีความ การจัดรวบรวม และการแสดงออกด้านความคิดรวบยอด และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน การจัดกิจกรรมดังกล่าวจะประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ชนิด คือ กิจกรรมที่แสดงปริมาณของความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องหรือเหมาะสมกับความรู้ที่มีความคิดรวบยอดรวมอยู่ด้วย และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนจัดรวบรวมหรือเพิ่มเติมความรู้ใหม่จากสิ่งที่ผู้เรียนได้รู้แล้ว

8. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาการคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดแบบสืบสวน สอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของตนเองด้วย

9. กิจกรรมการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลายๆ ทาง การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนได้สังเกต วิเคราะห์ และอภิปราย โดยใช้สื่อการเรียนต่างๆ มาประกอบกิจกรรม หากกิจกรรมหนึ่งๆ ไม่เหมาะกับผู้เรียนคนหนึ่งแต่อาจมีกิจกรรมอื่นๆ ที่ชดเชยได้

10. กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีลักษณะเปิดกว้างให้แก่ผู้เรียนให้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด กิจกรรมลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว แต่เป็นการให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

หลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
2. ต้องจัดแบบมีลำดับขั้นตอน
3. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องไม่ใช้เวลานานเกินไป
4. ต้องจัดอยู่ในรูปของทักษะสัมพันธ์

5. สื่อที่ใช้ควรหาง่าย ราคาถูก และมีอยู่ในท้องถิ่น
6. กิจกรรมควรหลากหลายไม่ซ้ำซาก
7. ให้นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมตามความถนัดและสนใจ
8. ฝึกให้รู้จักใช้เหตุผลในการทำกิจกรรมต่างๆ
9. ฝึกให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน
10. เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจในการทำกิจกรรมควรมีการประเมินผล

บทบาทของครูต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความสมบูรณ์ของการจัดกิจกรรมที่ดีที่สุดจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยครูดี มีความสามารถในด้านการสอน เพราะการสอนเป็นศิลปะและศาสตร์ที่ซับซ้อน และลึกซึ้งที่ต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีชีวิต จิตใจ ความคิดที่แตกต่างกันไป เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ความขยัน ความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำ และควรมีความรู้ความสนใจในสาขาอาชีพของตัวเองเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ดังที่ บันลือ พฤกษ์วัน (2519 : 78-80) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูสรุปได้ว่า

“ครูที่ดีควรเป็นผู้ที่รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใสชอบอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก อารมณ์เย็น มีเมตตากรุณาพร้อมที่จะรับฟังและให้อภัยแก่เด็กเสมอ เป็นผู้ที่สามารถสร้างบรรยากาศของห้องเรียน จัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้เป็นที่น่าสนใจ ทำหายความอยากรู้ อยากเห็น และสะดวกสบายในการเรียนรู้ และควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมใหม่ๆ ให้แก่นักเรียนของตนอยู่เสมอ และขณะเดียวกันจะต้องเป็นผู้นำ ผู้กระตุ้น และส่งเสริมในสิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกและมีอิสระในการทำงาน”

บุญชม ศรีสะอาด (2526 : 5-6) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของครูที่สอนดี ซึ่งสรุปโดยย่อดังนี้

“ครูที่สอนดีต้องเป็นผู้ที่รู้จักจริงในเรื่องที่สอน มีความมั่นใจเรื่องที่สอน สามารถทำให้นักเรียนสนใจ รู้เทคนิควิธีสอนที่จะเลือกนำมาใช้ให้การสอนมีคุณภาพ ลักษณะครูที่สอนดี อีกประการหนึ่งก็คือ ต้องตั้งใจสอน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี” เพราะนักเรียนจะสังเกตพฤติกรรมของครูและรับไว้เป็นแบบอย่าง สิ่งนี้นักเรียนรับไว้อาจเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของครู ถ้าครูก้าวร้าวนักเรียนจะรับเอาพฤติกรรม

ก้าวร้าวมาเป็นแบบอย่าง ถ้าครูพูดสุภาพ อารมณ์เย็นนักเรียนก็จะรับพฤติกรรมที่ดีของครู
เอาไว้

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการความ
สนใจของผู้เรียน ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมตามแนวทาง
ที่ครูจัดไว้เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการเรียน ถ้าครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจะมีประสิทธิภาพต่อการเรียนอยู่ในระดับที่สูงด้วย ทั้งนี้
ย่อมขึ้นกับความสามารถ

บทสรุป

ความหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการปฏิบัติต่างๆ ที่
ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้เกิดการกระทำร่วมกัน โดยเน้นถึงเนื้อหาในด้านการเรียนการ
สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมอาจจัดขึ้นภายในหรือภายนอกห้อง
เรียนก็ได้

จุดประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะ
ทางภาษาไทยดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังฝึกให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกในด้านความถนัดของ
ตนเอง ส่งเสริมในด้านการฝึกทักษะต่างๆ อันเป็นความสามารถพิเศษของ นักเรียนเพื่อนำ
ไปสู่การพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้จากการ
เรียนวิชาต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

ความสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้มี
โอกาสฝึกปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ รู้จักปรับตัวสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้
นอกจากนี้ผู้เรียนยังเกิดความสนุกสนาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักรับผิดชอบ รวมทั้ง
ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีด้วย

กิจกรรมการเรียนการสอนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา สถานศึกษา
จะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัด ตามธรรมชาติอัน
แท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตัวเองในการทำงานร่วมกับ
ผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็น ผู้นำและ
ผู้ตามที่ดีในระบบประชาธิปไตย กิจกรรมเป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของ
นักเรียน เพื่อสร้างเจตคติที่ดีและพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์

กิจกรรมไม่ใช่เนื้อหาสาระของวิชาต่อเนื่องในระดับชั้นต่างๆ แต่เป็นการฝึกปฏิบัติที่จบในตัวเอง ซึ่งจะจัดกิจกรรมใดในระดับชั้นใดก็ได้ ดังนั้น กิจกรรมจึงไม่ใช่การสอนเนื้อหาและการวัดความรู้ในแต่ละระดับชั้น แต่เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดขึ้นเพื่อปลูกฝังนิสัยและค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ผู้ให้การศึกษาจะได้สนับสนุน ส่งเสริมลักษณะอันดีเด่นนั้น โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ

หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 กำหนดให้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้ที่ผ่านหลักสูตรนี้ จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกภาคเรียน ไม่น้อยกว่า 80% ของเวลาเต็มเพื่อสร้างคุณสมบัติดังกล่าว.

แบบฝึกหัด บทที่ 1

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคืออะไร? จงอธิบายพอสังเขป
2. จงอธิบายถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
3. ในการเรียนการสอนมีจุดประสงค์และความจำเป็นในการจัดกิจกรรมอย่างไร
4. จงกล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมที่ดี ควรจะมีเกณฑ์อย่างไรบ้าง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใครควรจะมีบทบาทมากที่สุดระหว่างครูกับนักเรียน ให้แสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งสรุปเหตุผลประกอบการอธิบาย.

.....

บรรณานุกรม (บทที่ 1)

บันลือ พุกกะวัน. หลักสูตรกับการบูรณาการทางการสอน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2526.

พจนานุกรม. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2521.

วิเวก ปางพุฒิพงศ์. คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2529.

สนิท สัตโยภาส. พฤติกรรมการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2538.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. การบริหารกิจการนักศึกษา. กรุงเทพฯ : กิ่งอนันต์การพิมพ์, 2529.

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรย์. วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

อัจฉรา ชิวพันธ์. คู่มือการสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.